

DOI: 10.47743/jss-2024-70-3-10

Analiza unor aspecte ale caracteristicii juridico-penale a
infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii soldată cu
încercarea de a se sinucide prevăzute la art. 150 alin. (4)
Cod penal al Republicii Moldova

Analysis of certain aspects of the legal-criminal characteristics
of the crime of incitement or facilitation of suicide resulting in
attempted suicide provided for in article 150 paragraph (4)
of the Criminal Code of the Republic of Moldova

Oleg APĂRECE¹

Rezumat: Studiul cuprinde analiza unor aspecte ale caracteristicii juridico-penale a infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii, soldată cu încercarea de a se sinucide, reglementată la art. 150 alin. (4) CP RM, care în momentul de față se prezintă ca o variantă atenuată a infracțiunii de determinare sau înlesnirea a sinuciderii soldată cu sinuciderea, prevăzută la art. 150 CP RM. Studiul conține și estimarea posibilității reținerii participației penale la săvârșirea infracțiunii analizate. În cadrul prezentei publicații se întreprinde și o încercare de a argumenta ideea că infracțiunea prevăzută la alin. (4) art. 150 CP RM prezintă, de fapt, o tentativă fără efect a infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii. În final, sunt analizate modalitățile de sancționare a infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii comisă în formă atenuată prevăzută la alin. (4) art. 150 CP RM, inclusiv prin prisma *Deciziei nr. 125 din 5 octombrie 2024 a Curții Constituționale a RM, prin care a fost declarată inadmisibilă sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „limita minimă a pedepsei se reduce până la jumătate” din textul legal precizat.*

Cuvinte-cheie: determinarea la sinucidere; înlesnirea sinuciderii; încercarea de a se sinucide; tentativa de sinucidere.

Abstract: The study includes the analysis of certain aspects of the legal-penal characteristics of the offense of inducing or facilitating suicide, resulting in attempted suicide, regulated by Article 150 paragraph (4) of the Criminal Code of the Republic of Moldova, which currently appears as a mitigating variant of the offense of inducing or facilitating suicide resulting in suicide, as provided for in Article 150 of the Criminal Code

¹ Avocat, doctorand, Școala Doctorală în Drept, Științe Politice și Administrative a Consorțiului instituțiilor de învățământ Academia de Studii Economice din Moldova și Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere” e-mai: olegaparece01@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4127-9602

of the Republic of Moldova. The study also includes estimating the possibility of criminal participation in the commission of the analyzed offense. Within the framework of this publication, an attempt is made to also argue the idea that the offense provided for in paragraph (4) of Article 150 of the Criminal Code of the Republic of Moldova actually constitutes an unsuccessful attempt of the offense of inducing or facilitating suicide. In the end, the methods of sanctioning the offense of inducing or facilitating suicide committed in a mitigating form are analyzed, including through the prism of Decision no. 125 of October 5, 2024, of the Constitutional Court of Moldova, by which the challenge regarding the unconstitutionality exception of the text „the minimum limit of the penalty is reduced by half” from Article 150 paragraph (4) of the Criminal Code was declared inadmissible.

Keywords: suicide determination; facilitating suicide; the attempt to commit suicide; suicide attempt.

1. Introducere

Legiuitorul național din Republica Moldova reglementează infracțiunea de determinare sau înlesnire a sinuciderii în varianta tip la alin. (1) din art. 150 din Codul penal al Republicii Moldova² (în continuare: „CP RM”). Determinarea sau înlesnirea sinuciderii, în variantele agravante, este prevăzută la lit. a), lit. b), lit. c) din alin. (2) al art. 150 CP RM, precum și la lit. a), lit. b) din alin. (3) al art. 150 CP RM, fiind incriminată și într-o variantă atenuantă, la alin. (4) din art. 150 CP RM.

Analizând prevederile legale din Partea Specială a CP RM, constatăm că infracțiunea de determinare sau înlesnire a sinuciderii (art. 150 CP RM) este o infracțiune în reglementarea căreia legiuitorul a prevăzut expres în textul legii (în dispozițiile normelor) atât elementele circumstanțiale agravante ale acesteia, cât și un element circumstanțial atenuant.

Infracțiunea de determinare sau înlesnire a sinuciderii prevăzută la art. 150 CP RM este o infracțiune specifică în comparație cu multe alte infracțiuni reglementate în Partea Specială a CP RM deoarece, consecințele infracțiunii vin direct ca urmare a acțiunilor victimei. Respectiv, infracțiunea de determinare sau înlesnire a sinuciderii se consumă în momentul producerii acțiunii prejudiciabile exprimată în sinuciderea sau încercarea victimei de a se sinucide.

Răspunderea penală pentru determinarea la sinucidere sau înlesnirea sinuciderii are loc numai dacă victima s-a sinucis sau a încercat să se sinucidă în mod intenționat și se stabilește că formarea intenției de a se sinucide sau înfăptuirea actului suicidal sunt urmarea directă a faptei infractorului, manifestată în determinarea sau înlesnirea victimei de a se sinucide.

2. Caracteristica juridico-penală a infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii în forma atenuată reglementată de alin.(4) al art. 150 CP RM.

Pentru început vom supune analizei unele aspecte ale caracteristicii juridico-penale a infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii soldată cu

² Codul penal al Republicii Moldova - Legea nr. 985 din 18.04.2002, M.Of. Nr. 72-74.

încercarea de a se sinucide, prevăzută la alin. (4) din art. 150 CP RM, ce țin de latura obiectivă a infracțiunii analizate.

Elementul circumstanțial atenuant implicat de alin. (4) al art. 150 CP RM a fost adoptat prin Legea nr.157/2018³, inclusiv prin aceeași Lege de modificare a CP RM din conținutul faptei infracționale prevăzută de art. 150 CP RM termenul „*tentativă de sinucidere*” a fost substituit cu „*înlesnirea sinuciderii*”.

Fapta infracțională reglementată la alin. (4) din art. 150 CP RM se realizează prin acțiunea sau inacțiunea de determinare sau înlesnire intenționată a sinuciderii, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice, comisă cu bună știință, asupra: unui minor; asupra unei persoane care se află într-o dependență materială sau altă dependență față de făptuitor; din motive de prejudecată; asupra unei persoane minore în vârstă de până la 14 ani; asupra două sau mai multor persoane; în toate cazurile *soldată cu încercarea de sinucidere*.

Pentru calificarea faptei infracționale în baza alin. (4) din art. 150 CP RM nu are importanță dacă fapta a fost comisă în prezența unei sau a mai multor elemente circumstanțiale agravante din cele prevăzute la alin. (2) sau alin. (3) din art. 150 CP RM, esențial este ca urmarea prejudiciabilă a infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii să constituie în încercarea victimei de a se sinucide.

Ca și în legislația din România, și în legislația din RM, *varianta atenuată* a infracțiunii constă în săvârșirea faptei în varianta de bază sau în cele două variante agravate, dacă actele de determinare sau înlesnire a sinuciderii au fost urmate de o *încercare de sinucidere*.⁴

În literatura de specialitate sunt exprimate puncte de vedere concordante cu privire la imposibilitatea tragerii la răspundere penală a persoanei care își suprimă sau încercă să își suprimă propria viață.

Într-o primă opinie, persoana care se sinucide sau încearcă să se sinucidă nu comite infracțiunea de determinare sau înlesnire a sinuciderii.⁵

Într-o altă opinie, cel care a încercat să se sinucidă și nu a reușit nu răspunde penal pentru fapta sa, deoarece omul nu se află cu el însuși în relație socială.⁶

Potrivit unei opinii din doctrină sinuciderea și încercarea de sinucidere nu sunt pasibile de răspundere penală.⁷

Respectiv, putem deduce cu certitudine că persoana care se sinucide sau care a încercat să se sinucidă nu poate fi trasă la răspundere penală în baza art. 150 CP RM și nici în baza oricărei alte componente de infracțiune prevăzută de CP RM.

³ Legea nr. 157 din 26.07.2018 pentru modificarea CP RM nr. 985/2002 publicată în M. Of. nr. 347-357/2018.

⁴ Udriou M. *Drept penal. Partea specială*, ed. a IV-a, București, Editura C.H. Beck, 2017, p. 36.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Filipaș A. *Drept Penal Român. Partea Specială*, București, Editura Universul Juridic, 2008, p. 220.

⁷ Brînza, S. *Înlesnirea sinuciderii ca modalitate normativă a infracțiunii prevăzute la art. 150 Cod penal: trăsături definitorii*. în: Integrare prin cercetare și inovare. Științe juridice și economice, 7-8 noiembrie 2019, Chișinău, Republica Moldova: CEP USM, 2019, pp. 139-142.

Încercarea de sinucidere constituie un fapt contrar moralei sociale. Atunci când se constată desfășurarea unor activități, din partea altor persoane, tinzând la suprimarea vieții aceleia care vrea să se sinucidă, este justificată intervenția legii penale împotriva persoanei care a determinat ori a înlesnit actul sinuciderii. O asemenea comportare face ca încercarea de sinucidere să iasă din sfera intimă a persoanei sinucigașului și să intre sub ocrotirea legii.⁸

Scopul legii penale este de a apăra împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept, respectiv prin sancționarea persoanei vinovate de comiterea infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii soldate cu sinuciderea sau cu încercarea de a se sinucide, legiuitorul urmărește realizarea scopului menționat.

Infracțiunea de determinare sau înlesnire a sinuciderii ca și în legislația din RM și în legislația din România, este, din perspectiva formelor infracțiunii, o infracțiune momentană.⁹

O opinie similară este susținută și de alți autori, care menționează că infracțiunea de determinare sau înlesnire a sinuciderii este o infracțiune specifică, de rezultat: persoana determinată sau căreia i s-a înlesnit sinuciderea trebuie să treacă la executarea actului, adică să se sinucidă sau să încerce sinuciderea.¹⁰

Indiferent cât de mult făptuitorul dorește să determine sau să înlesnească sinuciderea victimei, dacă victima nu purcede benevol la executarea sau încercarea de a executa actul suicidal, acțiunile făptuitorului nu pot fi încadrate în baza art. 150 CP RM.

Conform alin. (1) din art. 25 CP RM, privind etapele activității infracționale, infracțiunea se consideră consumată dacă fapta săvârșită întrunește toate semnele constitutive ale componenței de infracțiune.

Făptuitorul, în cazul infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii prevăzută de art. 150 CP RM, urmărește rezultatul final - și anume: moartea victimei realizată prin suicid.

Sinuciderea sau încercarea de sinucidere, deși reprezintă o acțiune independentă, liberă, a sinucigașului, este necesar să existe o legătură de cauzalitate între acțiunea făptuitorului de a determina ori înlesni sinuciderea și rezultatul produs, nefiind suficient să se constate numai existența unei activități în scopul menționat.¹¹

⁸ Teodor V., Pavel D., Antoniu G., ș.a. *Codul Penal al Republicii Socialiste Române. Comentat și adnotat. Partea specială. Volumul I*, București, Editura Stiințifică și Enciclopedică, 1975, p. 118.

⁹ Hotca M. A., *Codul Penal. Comentarii și explicații*, București, Editura C.H. Beck, 2007, p. 984.

¹⁰ Dobrinescu I., *Infracțiuni contra vieții persoanei*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1987, p. 155.

¹¹ Teodor V., Pavel D., Antoniu G., ș.a. *Codul Penal al Republicii Socialiste Române. Comentat și adnotat. Partea specială. Volumul I*, București, Editura Stiințifică și Enciclopedică, 1975, p. 118.

În lipsa intervenției victimei (sinuciderea sau încercarea de a se sinucide), făptuitorul nu poate comite infracțiunea de determinare sau înlesnire a sinuciderii prevăzută de art. 150 CP RM.

În mod indirect, victima participă la comiterea infracțiunii, totuși nu putem reține în cazul comiterii infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii o formă a participației penale. Considerăm relevantă opinia din doctrina penală potrivit căreia termenii de „determinare” sau „înlesnire” a sinuciderii nu trebuie confundați cu instigarea sau complicitatea, ca forme ale participației penale. În cazul participației penale este vorba de instigare ori complicitate la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, or sinuciderea nu este o asemenea faptă, deoarece este săvârșită fără vinovăție.¹²

Conform unei alte opinii determinarea sau înlesnirea sinuciderii este, de fapt, un tip special de instigare sau complicitate, incriminat autonom, pentru că sinuciderea nu este o faptă sancționabilă penalmente.¹³

Putem deduce, cu certitudine, că între făptuitor și victimă nu poate fi reținută nici o formă a participației penale.

Situația va fi diferită atunci când două sau mai multe persoane determină sau înlesnesc sinuciderea unei a treia persoane. În cazul comiterii faptei infracționale prin determinarea sau înlesnirea sinuciderii de către două sau mai multe persoane, vom fi în prezența unei forme a participației penale, participanții jucând rolurile prevăzute la art. 42 CP RM.

Fapta infracțională va fi calificată în baza alin. (4) al art. 150 CP RM în cazul în care determinarea sau înlesnirea sinuciderii s-a soldat cu încercarea victimei de a se sinucide. În cazul elementului circumstanțial atenuant menționat anterior, legiuitorul a stabilit ca limita minimă a pedepselor stabilite în cazul comiterii infracțiunii în varianta tip sau în cazul variantelor agravate se va reduce cu jumătate.

În cadrul acestui studiu s-a urmărit și obiectivul determinării corectitudinii reglementării legislative, conform căreia fapta prevăzută la alin. (4) din art. 150 CP RM urmează a fi tratată în calitatea unei *infracțiuni distincte* sau dacă, totuși, determinarea sau înlesnirea sinuciderii soldată cu încercarea de a se sinucide constituie o tentativă la săvârșirea infracțiunii reglementate de art. 150 CP RM.

Diferența dintre determinarea sau înlesnirea sinuciderii, ca infracțiune tip reglementată la art. 150 CP RM, și forma atenuată reglementată de alin.(4) al art. 150 CP RM o constituie urmarea prejudiciabilă (consumarea infracțiunii) și limita de pedeapsă. Mai exact, în cazul comiterii infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii în varianta tip prevăzută de art. 150 CP RM, sau în una din formele atenuate prevăzute la lit. a), lit. b), lit. c) din alin. (2) al art. 150 CP RM și la lit. a), lit. b) din alin. (3) al art. 150 CP RM este necesar ca sinuciderea să fi avut loc (moartea victimei) pe când în cazul variantei atenuate prevăzute la alin. (4) al art.

¹² Lazăr V., *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni prevăzute în Codul Penal Român în vigoare, cu modificările și completările la zi*, București, Editura Universitară, 2006, p. 117.

¹³ Hotca M. A., *Codul Penal. Comentarii și explicații*, București, Editura C.H. Beck, 2007, p. 980.

150 CP RM este suficient ca victima să recurgă la încercarea de sinucidere, punerea în executare a actului suicidal, dar fără consumarea suicidului.

Legiuitorul, considerând că în cazul comiterii determinării sau înlesnirii sinuciderii soldate cu încercarea sinuciderii, prevăzută de alin. (4) al art. 150 CP RM, gradul prejudiciabil este mai mic în comparație cu comiterea determinării sau înlesnirii sinuciderii soldate cu sinuciderea, a redus limita minimă de pedeapsă cu $\frac{1}{2}$.

Potrivit prevederilor alin. (4) din art. 150 CP RM, limita minimă a pedepselor prevăzute la alineatele (1) – (3) din același articol se reduce la jumătate, dacă determinarea sau înlesnirea intenționată a sinuciderii s-a soldat (doar) cu încercarea de sinucidere. Astfel, în baza alin. (4), limitele minime ale pedepselor din articolul 150 din Codul penal al RM pot fi modificate după cum urmează: închisoare de la 1 an - în ipoteza prevăzută de alin. (1); închisoare de la 2 ani și 6 luni - în ipoteza prevăzută de alin. (2); și închisoare de la 4 ani și 6 luni - în ipoteza prevăzută de alin. (3).

Este important să menționăm și faptul că acțiunile victimei, care s-a limitat la pregătirea sinuciderii sau la declararea intenției de a se sinucide, nu au o semnificație juridico-penală independentă, deoarece legea nu le prevede printre consecințele acestei infracțiuni.

În literatura de specialitate rusă s-a exprimat punctul de vedere prin care manifestarea intenției de a se sinucide, pregătirea sinuciderii, întocmirea unui bilet de sinucidere nu formează componența infracțiunii.¹⁴ [în traducerea proprie a autorului]

Infracțiunea de determinare sau înlesnire a sinuciderii este infracțiune de rezultat și se va considera comisă doar în momentul când sinuciderea a avut loc sau victima a încercat să se sinucidă [pentru varianta prevăzută de alin. (4) al art. 150 CP RM].

Fără producerea rezultatului fapta va rămâne în stadiul de tentativă nepedepsită.¹⁵

Pentru calificarea corectă a faptei infracționale în baza alin. (4) din art. 150 CP RM considerăm necesar și util să se pornească de la următoarele opinii a cercetătorilor în domeniu:

Doctrinarii ruși sunt de părere că urmează a fi luat în calcul faptul că determinarea la sinucidere nu se poate exprima în acțiuni legale, cum ar fi urmărirea penală legală, concedierea de la locul de muncă din cauza îndeplinirii necorespunzătoare a sarcinilor oficiale, ruperea relațiilor familiale sau intime etc.¹⁶ [în traducerea proprie a autorului]

¹⁴ Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации / Отв. ред. К63 В.М. Лебедев. – 2-е изд., доп. и испр. – М.: Jurajt-Izdat, 2002. – 760 с. [în traducerea proprie a autorului]

¹⁵ Cristiean V., *Drept Penal. Partea Specială I*, București, Editura Universul Juridic, 2017, p. 32.

¹⁶ Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. – 2-е изд., перераб. и доп./ отв. ред. В.И.Радченко, науч. ред. А.С.Михлин, В.А.Казакова. – М.: Просpekt, 2010. – 704 с. [în traducerea proprie a autorului]

Cercetătorii români, menționează că în cazul în care încercarea de sinucidere a avut loc, nu are nici o relevanță dacă victima a suferit din această cauză vreo vătămare, sau nu. În oricare ipoteze răspunderea autorului tot va subzista.¹⁷

Se va reține varianta atenuată atât plecând de la varianta tip a infracțiunii, cât și plecând de la variantele agravante, dacă urmarea imediată *este numai încercarea nereușită a victimei* de a se sinucide.¹⁸ Autorul citat aduce și un exemplu, conform căruia, în cazul în care după determinarea la sinucidere și efectuarea de către sinucigaș a unor acte prin care urmărește să își suprimă viața, făptuitorul intervine și salvează viața sinucigașului (de pildă, îl duce la spital), nu se poate reține o tentativă la infracțiunea de determinare sau înlesnire a sinuciderii și nici cauza de nepedepsire a tentativei constând în împiedicarea producerii rezultatului, întrucât infracțiunea s-a consumat deja.¹⁹

Consumarea și epuizarea infracțiunii au loc când s-a produs numai încercarea de sinucidere iar forma atenuată există atunci când actele de determinare sau înlesnire a sinuciderii, prevăzute la variantele precedente, nu au avut ca rezultat sinuciderea, ci au fost urmate numai de o încercare de sinucidere²⁰.

Varianta atenuată se distinge prin urmarea imediată mai puțin gravă, când actele de determinare sau înlesnire au fost urmate de o încercare (nereușită) de sinucidere²¹.

Încercarea de sinucidere are loc în cazul punerii în executare a intenției de a se sinucide, executare care a fost întreruptă sau care, *deși a fost efectuată în integralitate, decesul nu a avut loc*²².

Opiniile autorilor reiterate anterior referitor la reținerea variantei atenuate prevăzute de alin. (4) din art. 150 CP RM sunt concordante. Astfel, putem concluziona că în comiterea infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii soldată cu încercarea victimei de a se sinucide, este suficient ca victima doar să încerce sinuciderea fără a surveni moartea acesteia; totodată nu are importanță dacă victima a suferit din această cauză vreo vătămare, sau nu.

În literatura de specialitate este admisă posibilitatea tentativei în cazul comiterii infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii reglementată de art. 150 CP RM.

¹⁷ Teodor V., Pavel D., Antoniu G., ș.a. *Codul Penal al Republicii Socialiste Române. Comentat și adnotat. Partea specială. Volumul I.*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1975, p. 119.

¹⁸ UdROIU M., *Drept penal. Partea specială*, ed. a IV –a, București, Editura C.H. Beck, 2017, p. 39.

¹⁹ *Ibidem*, p. 40.

²⁰ RISTEA I., *Drept Penal. Partea Specială, Volumul I, Ediția a II-a, revăzută și adăugită*, București, Editura Universul Juridic, 2020, p. 50.

²¹ CIOCLEI V., *Drept penal. Partea specială I. Infracțiuni contra persoanei și infracțiuni contra patrimoniului, Ediția a 8-a*, București, Editura C.H. Beck, 2023, p. 47.

²² HOTCA M. A., *Codul Penal. Comentarii și explicații*, București, Editura C.H. Beck, 2007, p. 983.

Fiind o infracțiune comisivă, materială, de rezultat, și deci susceptibilă de a se desfășura în forma actelor de pregătire sau tentativă, acestea nu se pedepsesc.²³ Potrivit unui punct de vedere „deși posibile, actele preparatorii și tentativa, nu se pedepsesc”²⁴.

Conform art. 27 CP RM, cu denumirea marginală „tentativa de infracțiune” se consideră tentativă de infracțiune „acțiunea sau inacțiunea intenționată îndreptată nemijlocit spre săvârșirea unei infracțiuni dacă, din cauze independente de voința făptuitorului, aceasta nu și-a produs efectul.”

Conform alin. (3) din art. 81 CP RM denumit „aplicarea pedepsei pentru infracțiunea neconsumată” mărimea pedepsei pentru tentativă de infracțiune ce nu constituie o recidivă „nu poate depăși trei pătrimi din maximum celei mai aspre pedepse prevăzute la articolul corespunzător din Partea specială a CP RM pentru infracțiunea consumată.”

În cazul tentativei limitele de pedeapsă nu se reduc, doar că instanța, la individualizarea pedepsei, nu va fi în drept să stabilească o pedeapsă mai mare decât $\frac{3}{4}$ din maximum prevăzut de lege. De lege lata alin. (3) din art. 81 CP RM nu sunt aplicabile infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii. Dacă tentativa infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii se pedepsea, atunci, în cazul comiterii tentativei în varianta tip, prevăzută de alin. (1) al art. 150 CP RM, pedeapsa maximă aplicabilă constituia *3 ani și 9 luni* închisoare, respectiv, în cazul *agravantei de la alin. (2) din art. 150 CP RM - 6 ani și 9 luni* închisoare, iar în cazul *agravantelor prevăzute de alin. (3) din art. 150 CP RM - 9 ani* închisoare.

În comparație cu modalitatea de sancționare a infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii soldată cu încercarea sinuciderii, prevăzută de alin. (4) al art. 150 CP RM, în ipoteza reținerii și sancționării tentativei în cazul infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii reglementată de art. 150 CP RM, pedeapsa va fi mai aspră reieșind din imposibilitatea reducerii limitei minime a pedepsei, ținând cont de prevederile alin. (3) din art. 81 CP RM – **„Aplicarea pedepsei pentru infracțiunea neconsumată”**.

Legiuitorul rus, în descrierea faptei infracționale de determinare sau înlesnire a sinuciderii, utilizează termenul de „tentativă la sinucidere.”²⁵ [în traducerea proprie a autorului]

În cadrul tentativei de sinucidere sunt recunoscute acțiunile victimei, direct îndreptate spre privarea de viață: împușcare, lovitură cu un cuțit, acceptarea de

²³ Rusu I., Rusu I., Bîrzu B., *Drept penal. Partea specială. Cours universitar. Volumul I*, București, Editura Universul Juridic, 2021, p.129.

²⁴ Cristiean V. *Drept Penal. Partea Specială I*, București, Editura Universul Juridic, 2017, p. 31.

²⁵ Codul Penal al Federației Ruse - Legea nr. 63 din 13 iulie 1996, redacția din 12.10.2023. Disponibil la adresa web: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30397073 [Accesat: 29.03.2024]- Art. 110. [în traducerea proprie a autorului]

otravă etc. *Acțiunile pregătitoare, declararea intenției de a se sinucide nu sunt suficiente pentru răspunderea penală.*²⁶[în traducerea proprie a autorului]

În cazul în care determinarea sau înlesnirea sinuciderii nu s-au materializat, aceasta rămâne în faza de încercare de sinucidere.²⁷

Cu referință la noțiunea de tentativă, considerăm necesar să invocăm unele opinii doctrinare relevante.

Într-o primă opinie se menționează că suntem în prezența unei forme a tentativei atunci când executarea acțiunii nu s-a realizat integral ori, deși îndeplinită în întregime, aceasta nu a generat rezultatul.²⁸

Într-o altă opinie tentativa se caracterizează printr-o executare neterminată sau *prin absența rezultatului*, este o formă atipică (imperfectă) a infracțiunii, situată între actele pregătitoare și infracțiunea fapt consumat.²⁹

În literatura de specialitate se menționează că așa numita *tentativă fără efect* este posibilă numai la infracțiunile de rezultat, pentru că numai la aceste infracțiuni executarea poate fi dusă până la capăt fără să survină rezultatul cerut de norma de incriminare.³⁰

Tentativa va avea aceleași trăsături ca și infracțiunea (fapt consumat) – mai puțin urmarea imediată. În cazul tentativei, obiectul juridic este același cu obiectul juridic al faptei consumate. În condițiile în care infracțiunea consumată vatamă efectiv relațiile sociale prevăzute de lege, tentativa creează doar o stare de pericol cu privire la acele relații.³¹

Considerăm că determinarea sau înlesnirea sinuciderii soldată cu încercarea victimei de a se sinucide, reglementată de alin. (4) al art. 150 CP RM, reprezintă forma neconsumată a infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii, deoarece în cazul infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii soldată cu încercarea victimei de a se sinucide, făptuitorul realizează în întregime acțiunea infracțională (determinarea sau înlesnirea sinuciderii) doar că rezultatul (moartea victimei prin sinucidere) nu se produce. Făptuitorul a comis fapta infracțională - a determinat și/sau a înlesnit sinuciderea, iar victima a luat decizia de a se sinucide, dar din alte motive (de ex: frânghia nu a rezistat la greutatea corporală a victimei în momentul suicidului) nu a survenit rezultatul cerut de norma de incriminare pentru atingerea momentului consumării.

²⁶ Kommentarij k Uголовnomu kodeksu Rossijskoj Federacii / K63 Ju. V. Graceva, L. D. Ermakova [i dr.]; otv. red. A. I. Rarog. – 5-e izd., pererab. i dop. - M.: Prospekt, 2009. - 672 s. [în traducerea proprie a autorului]

²⁷ Popa C., Mitric B. M., *Drept penal partea specială*, Craiova, Editura Sitech, 2014, p. 242.

²⁸ Ristea I., *Drept penal. Partea generală. Editia a II-a, cu prevederile noului Cod penal*. București, Editura Universul Juridic, 2011, p. 106.

²⁹ Pascu I., Uzlău A.S., *Drept penal. Partea generală*, ed. a III-a, București, Editura Hamangiu, 2013, p. 159.

³⁰ *Idem*, p. 166.

³¹ Moldovanu A. T., *Drept Penal. Partea generală*. Brașov, Editura Lux Libris, 2009, p. 97.

„Încercarea de a se sinucide a victimei valorează unei tentative la suicid, victima începând executarea sau executând acțiunea de suprimare a propriei vieți dar executarea a fost întreruptă sau rezultatul morții neproducându-se.”³²

Prevederile alin. (4) din art.150 CP RM au făcut obiectul unei sesizări la Curtea Constituțională a RM, mai exact: la 28 februarie 2023, *Curtea Constituțională a fost sesizată pentru a se pronunța asupra constituționalității prevederilor art. 150 alin. (4) din Codul penal al RM.*

Obiectul excepției de neconstituționalitate l-a reprezentat textul „*limita minimă a pedepsei se reduce până la jumătate*” de la articolul 150 alin. (4) din Codul penal al RM. Autorul sesizării a susținut că norma contestată, sub aspectul omisiunii de a reduce la jumătate și limita maximă a pedepsei, este contrară articolelor 1 alin. (3) (*preeminența dreptului*), 20 (*accesul liber la justiție*), 23 (*calitatea legilor*), 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*) și 72 (*categorii de legi*) din Constituția Republicii Moldova.

Analizând sesizarea, Curtea a notat că legislatorul nu poate reglementa o sancțiune astfel încât să lipsească instanța de judecată de posibilitatea de a o individualiza în mod efectiv și rezonabil. Limitarea rolului instanței de judecată lipsește de substanță garanțiile dreptului la un proces echitabil, consacrat de articolele 20 din Constituție și art. 6 din Convenția Europeană.

Curtea Constituțională a RM a menționat că diferențele dintre limitele minime și maxime ale pedepsei închisorii stabilită potrivit articolului 150 alin. (4) din Codul penal al RM nu restrâng competența instanței de judecată de a exercita un control de jurisdicție deplină în privința individualizării și oportunității sancțiunii. *Per a contrario*, pedeapsa stabilită de legislator, precum și diferența relativ mică dintre limita minimă și maximă a sancțiunii, pot ridica o problema pe baza articolelor 20 din Constituția RM și art. 6 din Convenție.³³

Curtea Constituțională a RM a precizat că instanța de judecată are competența de a aprecia proporționalitatea sancțiunii aplicate prin raportare la fapta penală și la circumstanțele cazului, astfel încât să existe un echilibru corect între scopul legii penale și mijloacele utilizate, care să nu restrângă drepturile persoanei mai mult decât este necesar pentru a atinge aceste scopuri.

*Astfel, prin Decizia nr. 125 din 5 octombrie 2024, Curtea Constituțională a RM a declarat inadmisibilă sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „limita minimă a pedepsei se reduce până la jumătate” din articolul 150 alin. (4) din Codul penal al RM.*³⁴

³² Dumitrache A. A. I., *Drept penal. Partea Specială. Infrațiuni contra persoanei. Infrațiuni contra patrimoniului. Curs Universitar*, București, Editura Universul Juridic, 2021, p. 44.

³³ Hotărârea Curții Constituționale nr. 18 din 30.06.2020, privind controlul constituționalității a art.76¹ Cod contravențional al RM. Disponibilă la linkul: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=739>

³⁴ Decizia Curții Constituționale nr. 125 din 5 octombrie 2023, de inadmisibilitate a sesizării nr. 50g/2023 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 150 alin. (4) din Codul penal al RM.

Considerăm corectă și argumentată decizia precizată a Curții Constituționale a RM, prin care s-a decis inadmisibilitatea sesizării înaintate, deoarece prin abordarea formulată de legiuitor (reducerea cu $\frac{1}{2}$ a limitei minime a pedepsei prevăzute de lege) la stabilirea pedepsei în cazul alin. (4) din art. 150 CP RM, s-a acordat posibilitatea instanței de judecată, în momentul stabilirii pedepsei, să aplice principiul individualizării pedepsei, stipulat la art. 7 CP RM, conform căruia *la aplicarea legii penale se ține cont de caracterul și gradul prejudiciabil al infracțiunii săvârșite, de persoana celui vinovat și de circumstanțele cauzei care atenuează ori agravează răspunderea penală*.

3. Concluzii și recomandări

Considerăm că determinarea sau înlesnirea sinuciderii soldată cu încercarea victimei de a se sinucide reprezintă forma neconsumată a infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii soldată cu sinuciderea victimei. Respectiv varianta atenuată prevăzută de alin. (4) al art. 150 CP RM nu reprezintă altceva decât o tentativă fără efect a infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii.

Din aceste considerente, suntem de părere că varianta atenuată reglementată de alin. (4) al art. 150 CP RM („*Dacă acțiunile prevăzute la alin.(1)–(3) s-au soldat cu încercarea de sinucidere, limita minimă a pedepsei se reduce până la jumătate*”) ar trebui să fie abrogată, iar în cazul în care determinarea sau înlesnirea sinuciderii comisă fie în varianta tip a infracțiunii, cât și în cazul variantelor agravate, s-a soldat doar cu încercarea nereușită a victimei de a se sinucide, făptuitorul urmează a fie tras la răspundere penală pentru comiterea infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii în formă de tentativă.

Referințe

- Brînza, S., *Înlesnirea sinuciderii ca modalitate normativă a infracțiunii prevăzute la art. 150 Cod penal: trăsături definitorii*, În: Integrare prin cercetare și inovare. Științe juridice și economice, 7-8 noiembrie 2019, Chișinău., Republica Moldova: CEP USM, 2019, pp. 139-142.
- Cristiean V., *Drept Penal. Partea Specială I*, București, Editura Universul Juridic, 2017.
- Cioclei V., *Drept penal. Partea specială I. Infracțiuni contra persoanei și infracțiuni contra patrimoniului, Ediția a 8-a*, București, Editura C.H. Beck, 2023.
- Dobrincescu I., *Infracțiuni contra vietii persoanei*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1987.
- Dumitrache A. A. I., *Drept penal. Partea Specială. Infracțiuni contra persoanei. Infracțiuni contra patrimoniului. Curs Universitar*, București, Editura Universul Juridic, 2021.
- Filipaș A., *Drept Penal Român. Partea Specială*, București, Editura Universul Juridic, 2008.
- Hotca M. A., *Codul Penal. Comentarii și explicații*, București, Editura C.H. Beck, 2007.
- Moldovanu A. T., *Drept Penal. Partea generală*, Brașov, Editura Lux Libris, 2009.
- Pascu I., Uzlău A. S., *Drept penal. Partea generală*, ed. a III-a, București, Editura Hamangiu, 2013.
- Popa C., Mitric B. M., *Drept penal partea specială*, Craiova, Editura Sitech, 2014.
- Ristea I., *Drept penal. Partea generală*, ed. a II-a, București, Editura Universul Juridic, 2011.
- Ristea I., *Drept Penal. Partea Specială. Volumul I*, ed. a II-a rev., București, Editura Universul Juridic, 2020.

- Rusu I., Rusu I., Bîrzu B., *Drept penal. Partea specială. Curs universitar. Volumul I*, București, Editura Universul Juridic, 2021.
- Teodor V., Pavel D., Antoniu G., ș.a. *Codul Penal al Republicii Socialiste Române. Comentat și adnotat. Partea specială. Volumul I*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1975.
- Udroiu M., *Drept penal. Partea specială*, ed. a IV-a, București, Editura C.H. Beck, 2017.
- Lazăr V., *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni prevăzute în Codul Penal Român în vigoare, cu modificările și completările la zi*, București, Editura Universitară, 2006.
- Kommentarij k Ugolovnomu kodeksu Rossijskoj Federacii / Otv. red. K63 V.M. Lebedev. – 2-e izd., dop. i ispr. – M.; Jurajt-Izdat, 2002. – 760 s. [în traducerea proprie a autorului]
- Kommentarij k Ugolovnomu kodeksu Rossijskoj Federacii / K63 Ju. V. Graceva, L. D. Ermakova [i dr.]; otv. red. A. I. Rarog. – 5-e izd., pererab. i dop. – M.: Prospekt, 2009. – 672 s. [în traducerea proprie a autorului]
- Kommentarij k Ugolovnomu kodeksu Rossijskoj Federacii. – 2-e izd., pererab. i dop./ otv. red. V. I. Radchenko, nauch. red. A. S. Mihlin, V. A. Kazakova. – M.: Prospekt, 2010. – 704 s. [în traducerea proprie a autorului]